УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Београд, 25. септембар 2013.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ **Хибридни идентитет у романима Грејама Свифта и Ханифа Курејшија**, кандидаткиње **Бојане Гледић**

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

   1) Датум и орган који је именовао комисију:

      17. април 2013, Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду

   2) Састав комисије:

      1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у Београду;

      2. др Новица Петровић, доцент за ужу научну област Студије британске/америчке културе (2012), Филолошки факултет у Београду;

      3. др Александра Јовановић, ванредни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2013), Филолошки факултет у Београду

2. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Бојана (Душан) Гледић рођена је у Београду 11.06.1979. године. Основну школу и гимназију општег смера завршила је у Београду (осим другог разреда основне школе који је завршила у САД). Основне студије Филолошког факултета Универзитета у Београду, смер за енглески језик и књижевност, уписује 1998. године. На Катедри за англистику дипломирала је у септембру 2002. године са просеком из стручних предмета 9.00 и општим просеком студирања 8.77. Стиче звање Професора енглеског језика и књижевности. Од октобра 2002. почиње да ради на Катедри за англистику Филолошког факултета у Београду, где и данас ради у звању Лектора за Савремени енглески језик. Академске 2008/09. године уписује

једногодишње Мастер студије на Катедри за англистику Филолошког факултета у Београду, смер књижевност. Октобра 2009. године са просеком 9.67 успешно брани мастер рад под насловом *Док лежах на самрти* и *Последња тура* – упоредна анализа (*As I Lay Dying* and *Last Orders – A Comparative Analysis*) код ментора проф. др Зорана Пауновића и стиче звање Мастер професор језика и књижевности. Академске 2010/11. године уписује Докторске академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, модул књижевност. У новембру 2012. године након положених испита и остварених 120 ЕСПБ и просека 9.88 стиче право да пријави тему докторске дисертације. Од почетка докторских студија континуирано се бави научним радом и објавила је више радова из области британска и америчка постмодерна и постколонијална књижевност. Области интересовања укључују британску и америчку књижевност двадесетог века, савремени британски и амерички роман, постколонијану књижевност, превођење.

3. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. "The Dis(Position) of Immigrants in the 1960s London of Anita Desai's *Bye-Bye Blackbird*", USA: Rocky Mountain Review, Special Issue 2012 *Border Crossing*, 58-72
2. "The Wood and the Trees – A Look into the Abstract and the Concrete in William Faulkner's *As I Lay Dying* and Graham Swift's *Last Orders*" Beograd: Anali Filološkog fakulteta 24/ I (2012), 91-112
3. "Hybridity in J. M. Coetzee's *Waiting for the Barbarians*", Beograd: Naučno-stručni časopis za jezik, književnost i kulturu „Philologia", broj 10 (2012), 127-134
4. „Ti si moja – Osvajanje prostora u romanu *Voljena* Toni Morison", Crna Gora - Podgorica: Oktoih: Časopis Odjeljenja za srpski jezik i književnost Matice srpske: Društva članova u Crnoj Gori II/3 (2012), 139-150

4. ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија је закључила да кандидаткиња Бојана Гледић испуњава све услове за израду дисертације.

5. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета, Одсек за англистику. Библиографија проф. Зорана Пауновића, поред осталог, обухвата и следеће радове, блиско повезане с тематиком којом у својој докторској дисертацији намерава да се бави Бојана Гледић:

1.*Istorija, fikcija, mit (Eseji o angloameričkoj književnosti)*, Geopoetika, Beograd, 2006, 215 str.
2.Džejms Džojs, *Uliks* (prevod, komentari i pogovor), prvo izdanje CID, Podgorica, 2001; drugo izdanje Geopoetika, Beograd, 2003.
3.*Gutači blede vatre* (*Američki roman Vladimira Nabokova*) Prosveta, Beograd, 1997, 400 str.
4"Tmina i svetlost *Srca tame*" (pogovor knjizi: Džozef Konrad, *Srce tame*), Stilos, Novi Sad, 2002, str.177-209.
5."Glasovi epohe", *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, knjiga 52 (2004), sveska 1, Novi Sad, 2004, str.226-228.

Комисија сматра да проф. др Зоран Пауновић испуњава све услове за ментора докторске дисертације Бојане Гледић.

1. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1) Оцена формулације назива тезе (наслова):

Комисија закључује да је радни назив тезе „Хибридни идентитет у романима Грејама Свифта и Ханифа Курејшија" прикладан, и да добро репрезентује суштину предложеног истраживања.

2) Оцена предмета (проблема) истраживања:

Као директна последица социополитичких промена у Великој Британији након Другог светског рата, појам „Британац" променио је значење. Измењена друштвена структура рефлектује се у књижевности, те је и код књижевних ликова данас изазов одредити на који начин је у савременом британском роману представљено шта данас значи бити Британац и у ком кључу се таква дела могу тумачити.

Распад Империје означио је за Британце крај једне епохе и период који је уследио имао је снажан утицај на све сфере живота. Послератну британску књижевност карактерише одсуство величања Империје и вредности које се доводе у везу са њом, а романи настали у периоду након 1945. године осликавају опште разочарење које је крај Империје са собом донео. Нека дела која су настала ближе крају Другог светског рата, узмимо за пример дела Џорџа Орвела, предвиђају будућност Енглеске која је мрачна. Крај Империје означио је за тадашње писце путовање у непознато.

Писци који данас живе и стварају често описују управо ту мрачну и бремениту будућност, а постмодерни роман одише описима празнине коју, ако је веровати романима, многи Британци осећају. У редове живих стваралаца Велике Британије данас се убрајају и они који себе пре Другог светског рата не би називали Британцима. Пад Империје дао је ново значење речи „Британац“ и ново значење ономе што данас значи „бити Британац“. Велика Британија постала је мултикултурална држава а бивши центар Империје постао је мултикултурална метропола.

Грејам Свифт рођен је 1949. године у Лондону. Сматра се једним од најуспешнијих живих британских стваралаца, и укључен је у одређени број уџбеника о британском роману двадесетог века, раме уз раме уз Ијана Макјуана, Казуа Ишигура, Џулијана Барнса и друге. Критичари су му веома наклоњени и убрајају га међу најталентованије живе британске ствараоце. Код шире читалачке публике, међутим, можда је за нијансу мање популаран, а разлог за то могла би бити бруталност Свифтовог виђења (пост)модерног човека у (пост)колонијалној Великој Британији. У његовим делима, веома ретко има простора за смех, а теме које он обрађује веома су озбиљне и тешке.

Ханиф Курејши рођен је пет година касније, 1954. године, такође у Лондону. Као и Грејам Свифт, и он се убраја у најуспешније савремене британске ствараоце. Због повезаности са филмском индустријом, писања сценарија и дела која одишу пародијом и карневализацијом Курејши је широј публици можда познатији и ближи него Свифт. Курејши се у својим делима такође бави виђењем (пост)модерног човека у (пост)колонијалној Великој Британији, али, на први поглед, на мало мање озбиљан начин. Међутим, због тема које обрађују, Курејшијева дела су можда ипак, када се дубље сагледају, подједнако узнемиравајућа као Свифтова.

Сваки од ова два велика ствараоца савремену Велику Британију приказује из своје перспективе. Њихова дела стављају акценат на различите аспекте савременог британског друштва, али се и у делима једног и у делима другог писца виде исте слике: модерног Британца као човека који се у тој новој Великој Британији није снашао, који тешко живи, који пати због отуђења, пропадања институције породице и многих традиционалних вредности (у овом случају и источних и западних). Теме отуђења, несналажења, пропадања породице и традиције заједничке су за дела ова два ствараоца. Предмет истраживања предложене теме јесте, пре свега, да прикаже да ова два писца повезује много сличности, иако се они у уџбеницима и студијама не доводе у везу.

Теоретски оквир за истраживање првенствено би чиниле постмодерне и постколонијалне теорије књижевности, пре свега теорије Михаила Бахтина и постструктуралиста, као и Хомија Бабе и других еминентних теоретичара постколонијализма који се баве појмом хибридности, а књижевно стваралаштво Грејама Свифта и Ханифа Курејшија (са фокусом на романима) било би главно подручје истраживања.

Појам хибрид усталио се у употреби у постколонијалним студијама. Пре успостављања постколонијаних студија као области истраживања, термин хибрид и хибридизација био је присутан у делима Михаила Бахтина. Према његовој теорији, роман као форма у себи садржи хибридност. Сваки створени књижевни лик поред сопственог гласа који му је додељен у себи носи и глас аутора (Бахтин 1991: 5-22). Хетероглосија и полифонија које је Бахтин такође дефинисао као постојеће одлике романа у себи садрже хибридност јер представљају вишегласје и вишеструки поглед на свет. Даље, сваки роман сам по себи представља незавршени дијалог, а осим свог унутрашњег дијалога он улази у дијалог са другим романима. Романе Грејама Свифта и Ханифа Курејшија повезују заједничке теме, а дијалог који се води између њих одликује хетероглосија како због различитих ликова који говоре, што се само по себи подразумева, тако и због књижевних ликова који припадају условно речено различитим друштвеним групама. Заједно, ликови и једног и другог аутора су сведоци који директно расправљају о Великој Британији данас.

Мишел Фуко је својим изучавањем односа истине и моћи дошао до закључка да, да бисмо анализирали односе моћи, потребно је проучавати обе стране (Фуко 2010: 388). Ако књижевни ликови Грејама Свифта представљају, условно речено, једну страну, а књижевни ликови Ханифа Курејшија, условно речено, другу, да бисмо сазнали истину о природи новог идентитета модерног Британца, представљног у савременом британском роману, морамо проучавати дела оба аутора. Према Фукоу, историја није скуп прекида, подела и дисконтинуитета (Фуко 1998: 20), те у том смислу дела Грејама Свифта не треба обавезно сврставати ван поља постколонијалне књижевности а Ханифа Курејшија обавезно тумачити у том кључу јер и један и други немају директне везе са колонијализмом и рођени су након пада Империје. Ако узмемо као датост да Империја да би постојала мора да има две стране, онда и проучавање приказа савременог британског идентитета у савременом британском роману може и треба да има две стране. Даље, према постулатима постструктурализма, интенција аутора није нешто што се узима у обзир при критичком проучавању текста. Овакав приступ диреткно побија дилему у вези са како Свифтовим тако и Курејшијевим избором ликова, који им се некада замера. Појам хибридизације код Бахтина даље потврђује овакву тезу јер, према Бахтину, сваки писац пише из сопствене перспективе и део себе бесповратно уграђује.

3) Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидаткиња је приложила темељно сачињену прелиминарну библиографију коју чине 44 библиографске јединице:

Bahtin, Mihail. *Autor i junak u estetskoj aktivnosti*, prev. A. Badnjarević. Novi Sad: Bratstvo-Jedinstvo, 1991.

Бахтин, Михаил. *О роману*, прев. А. Бадњаревић. Београд: Нолит, 1989.

Bald, Suresht Renjen. 'Negotiating Identity in the Metropolis: Generational Differences in South Asian British Fiction'. In Russell King et al. (eds.) *Writing Across Worlds: Literature and Migration*. London: Routledge, 1995. 70-88.

Ball, John. 'The Semi-Detached Metropolis: Hanif Kureishi's London'. *Ariel*, 27/4, (1996), 7-27.

Bennett, David, ed. *Multicultural States: Rethinking Difference and Identity*. London: Routledge, 2001.

Bernard, Catherine. *Graham Swift* : *la parole chronique*. *Nouveaux échos de la fiction britannique.* Nancy: Presses universitaires de Nancy, 1991.

Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. London and New York: Routledge, 1994.

Bhabha, Homi K (ed.). *Nation and Narration*. London: Routledge, 2000.

Bradbury, Malcolm. *The Modern British Novel 1878-2001*. London: Penguin, 2001.

Buchanan, Bradley. *Hanif Kureishi*. Basingstoke, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan, 2007.

Chaudhuri, Una. 'The Poetics of Exile and the Politics of Home'. In Patrick Hogan and Lalita Pandit (eds.), *Literary India: Comparative Studies in Aesthetics, Colonialism and Culture*. Albany: State University of New York Press, 1995. 141-8.

Craps, Stef. *Trauma and Ethics in the Novels of Graham Swift: No Short-Cuts to Salvation*. Brighton/Portland: Sussex Academic Press, 2005.

Flint, Kate. "Looking Backward? The Relevance of Britishness". In *Unity in Diversity Revisited?: British Literature and Culture in the 1990s*, eds. Barbara Korte and Klaus Peter Müller. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1998.

Фуко, Мишел. *Археологија знања*, прев. Младен Козомара. Београд: Плато, 1998.

Foucault, Michel. *Znanje i moć*, prev. R. Kalanj. Zagreb: Globus, 1994.

Gledić, Bojana. "The Wood and the Trees – A Look into the Abstract and the Concrete in William Faulkner's *As I Lay Dying* and Graham Swift's *Last Orders*". *Anali Filološkog fakulteta* 24/ I (2012), 91-112.

Hutcheon, Linda. *The Politics of Postmodernism.* New York & London: Routledge, 1989.

Hutcheon, Linda. *A Poetics of Postmodernism – History, Theory, Fiction*, New

York/London: Routledge, 2005.

Ingelbien , Raphael. '"England and Nowhere" : Contestations of Englishness in Philip Larkin and Graham Swift'. *English*, 48: 190 (1999), 33-48.

Kaleta, Kenneth C. *Hanif Kureishi: Postcolonial Storyteller*. Austin, TX: University of Texas Press, 1998.

Lea, Daniel. *Graham Swift*. Manchester: Manchester University Press, 2005.

Logotheti, Anastasia. *From History to Storytelling: Confession and Redemption in the Novels of Graham Swift*. Brighton/Portland: Sussex Academic Press, 2009.

Malcolm, David. *Understanding Graham Swift*. South Carolina: University of South Carolina Press, 2003.

Maxey, Ruth. "Life in the Diaspora is Often Held in a Strange Suspension: First-Generation Self-Fashioning in Hanif Kureishi's Narratives of Home and Return." *The Journal of Commonwealth Literature* 41.3 (2006): 5-25.

Moore-Gilbert, Bart. *Hanif Kureishi*. Manchester: Manchester University Press, 2001.

McHale, Brian. *Constructing Postmodernism*. London and New York: Rouledge, 2001.

McHale, Brian. *Postmodernist Fiction*. London and New York: Methuen, 1987.

McLeod, John. *Postcolonial London: Rewriting the Metropolis*. Abingdon: Routledge, 2004.

Morel, Michel (ed.). *Graham Swift ou le temps du récit*. Paris : Messene, 1996.

Parekh, Bhikhu. "What Is Multiculturalism?" *Seminar Magazine on CD-ROM 1988-1999* Web Edition December 1999. http://www.india-seminar.com/1999/484/484%20parekh.htm

Parker, Emma. 'No Man's Land: Masculinity and Englishness in Graham Swift's *Last Orders*'. In Daniel Lea and Berthold Schoene (eds), *Posting the Male: Masculinities in Post-War and Contemporary British Literature.* Amsterdam: Rodopi, 2003. 89-104.

Paunović, Zoran. „Grejam Svift: U košmaru istorije". U *Istorija, fikcija, mit. Eseji o angloameričkoj književnosti*. Beograd: Geopoetika, 2006. 94-98.

Ranasinha, Ruvani. *Writers and Their Work: Hanif Kureishi*. Plymouth: Northcote House, 2002.

Said, Edward W. *Orientalism*. New York: Vintage Books, 1979.

Said, Edward W. *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Books, 1994.

Sandhu, Sukhdev. 'Pop Goes the Centre: Hanif Kureishi's London'. In Laura Chrisman and Benita Parry (eds.), *Postcolonial Theory and Criticism*. Cambridge: D. S. Brewer, 2000. 133-54.

Sandhu, Sukhdev. *London Calling: How Black and Asian Writers Imagined a City*. London: HarperCollins, 2003.

4. Циљеви истраживања, план рада, методе и очекивани резултати

Циљ предложеног истраживања јесте да се упоредном анализом романа Грејама Свифта и Ханифа Курејшија прикаже да ова два писца повезује много сличности које нису видљиве на први поглед. Потребно је прочитати опусе оба стваралаца у целости а онда их протумачити у истом кључу како би се приказало да они заправо обрађују исту тему али са различитим приступом. Циљ истраживања је такође да покаже да је разграничење између онога што нативамо постмодерном и онога што називамо постколонијалном британском књижевношћу у случају ова два аутора веома замућено. Још један, условно речено трећи циљ истраживања био би да се предложи још један нови начин тумачења појма хибридности који се већ тумачи на много различитих начина. Као још један важан циљ истраживања свакако треба додати и свеобухватнији приказ дела ова два велика стваралаца јер ни један ни други писац нису довољно заступљени у домаћим истраживањима. Крајњи циљ тезе био би да укаже на изузетну приповедну вредност богатог књижевног опуса и једног и другог стваралаца.

Очекује се да ће предложени рад потврдити следеће хипотезе:

- Грејам Свифт најчешће се сврстава у ред постмодерних британских писаца а Ханиф Курејши у ред постколонијалних британских писаца и самим тим они се проучавају одвојено и у различитом кључу. Предложена хипотеза је да стваралаштво Грејама Свифта и стваралаштво Ханифа Курејшија повезују бројне сличности, а очекивани закључак је да ова два аутора на различите начине обрађују исте теме и да се могу тумачити у истом кључу.
- Појам хибридног идентитета повезује се са стапањем или мешањем две различите културе а то не мора нужно бити случај. Очекивани закључак је да се појам хибридног идентититета може тумачити и као мешавина „старе“ и „нове“ Велике Британије.
- Појам хибридног идентитета начелно се везује за постколонијалну књижевност а то не мора нужно бити случај. Очекивани закључак је да овај појам можемо повезати и са постмодерном британском књижевношћу, у овом случају са делима Грејама Свифта.
- У постколонијалну књижевност сврставају се дела која се баве животима људи који директно потичу из колонија, који су емигрирали или потичу од имиграната, а то не мора бити случај. Очекивани закључак је да се дела Грејама Свифта, који се не сматра постколонијалним писцем, могу сврстати у постколонијалну књижевност јер се баве животима људи који живе у постколонијалној Великој Британији.
- У постмодерну британску књижевност најчешће се не сврставају дела која се баве животима људи који директно потичу из колонија, који су емигрирали или потичу од имиграната. Очекивани закључак је да се дела Ханифа Курејшија, који се начелно не одваја од појма постколонијални писац, могу сврстати у постмодерну

књижевност без епитета „постколонијална“ јер се баве животима људи који су рођени и живе у Великој Британији, без обзира на њихово порекло.

Након прикупљања литературе, уследила би анализа опште-теоријских студија, као и примарних извора (романа Грејама Свифта и Ханифа Курејшија) у контексту постмодерних и постколонијалних књижевних теорија, као и низа студија и научних и стручних радова о стваралаштву Грејама Свифта и Ханифа Курејшија. Даље, преиспитале би се постављене хипотезе кроз детаљну анализу примарне и секундарне литературе и синтезу анализираних примера, да би се на крају дошло до закључака којима би истраживање било заокружено.

Предложена теза оквирно би имала следећу структуру:

Рад би се састојао од увода, два већа поглавља (која би се даље делила на мања поглавља) и закључка.

У уводу би се представила еволуција појма „хибридност“ од његове употребе код Михаила Бахтина до савремених употреба у постколонијалној теорији а пре свега у контексту књижевности. Кроз дискусију би се представили сви потенцијални проблеми које са собом доноси коришћење овог појма, као и начини на које се он тумачи, да би се на крају размотриле и потенцијалне могућности за проширење његовог значења (предлози за проширење значења овог појма у различитим облицима већ постоје, али овде би била реч конкретно о примени датог појма на стваралаштво аутора Грејама Свифта). Осим теорија Михаила Бахтина, у уводу би се посебно на једном општем нивоу размотриле и теорије Мишела Фукоа о односу знања и моћи, јер се ове теорије директно могу довести у везу са термином „постколонијални“. У уводу би се такође кратко размотриле и друге теорије постструктурализма које напуштају интенцију аутора, што би створило плодно тло за детаљну анализу текстова самих романа који би били предмет ужег проучавања.

Прво поглавље бавило би се освртом на модерно поимање термина „Британац“ и онога што данас значи „бити Британац“, првенствено у контексту књижевности. Овде би такође био дат врло кратак преглед британске историје двадесетог века која за директну последицу има све проблеме којих би се дотакла анализа ликова у датим романима. Акценат би био на паду Империје и променама у структури становништва које су индиректно довеле до промена у поимању књижевности. Када је реч о развоју савремене британске књижевности, ово поглавље садржало би и краћи осврт на то шта данас сврставамо под назив „постмодерна књижевност“ а како се, с друге стране, дефинише „постколонијална књижевност“. На крају, у овом поглављу био би дат осврт на стваралаштво Грејама Свифта и Ханифа Курејшија у контексту савремених књижевних теорија и савремене књижевне критике, у којој се они третирају као својеврсни антиподи. Испитало би се у којој мери се ова два аутора уклапају или не уклапају у покушаје строге класификације.

Друго поглавље састојало би се од детаљне анализе романа једног и другог аутора. Због обима њиховог стваралаштва, кратке приче оба аутора, као ни сценарији Ханифа Курејшија, не би били у фокусу истраживања. Акценат би био на сличностима које се могу наћи у стваралаштву ова два аутора, пре свега што се тиче тема које обрађују и ликова које приказују у својим делима, и тај део би био подељен на тематске области у којима се они укрштају, односно поклапају. Ово

поглавље садржало би производе детаљне анализе примарне литаратуре. У њему би се, на примерима преузетим из романа, представиле наведене хипотезе које би требало да доведу до предвиђених закључака.

У закључку би били представљени закључци донети на основу детаљне анализе датих примера. Такође, у овом последњем одељку истакла би се неопходност даљих студија опуса Грејама Свифта и Ханифа Курејшија који су на овим просторима у овом тренутку недовољно истражени.

2. ЗАКЉУЧАК

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија закључује да је Бојана Гледић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија закључује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области англофоне књижевности.

На основу наведених података о ментору, Комисија закључује да је др Зоран Пауновић подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње Бојане Гледић и предложене теме докторске дисертације „Хибридни идентитет у романима Грејама Свифта и Ханифа Курејшија“, а да се за ментора именује др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

др Зоран Пауновић, ред. проф.

др Александра Јовановић, ванр. проф.

др Новица Петровић, доцент